

Gnezditev sekundarnih duplarjev v gnezdilnicah za smrdokavro *Upupa epops* na Podgorskem krasu in razširjenost dnevno aktivnih ptic v izbranih kraški vaseh

Člani skupine: Mitja Denac, Matija Mlakar Medved, Jakob Skrt
Mentorica in avtorica poročila: dr. Urška Koce

1 Gnezditev sekundarnih duplarjev v gnezdilnicah za smrdokavro *Upupa epops* na Podgorskem krasu

UVOD

Sekundarni duplarji so tiste vrste ptic, ki gnezdijo v drevesnih duplih, ki si jih ne izdelajo same. Poleg naravnih dupel, ki jih stežejo primarni duplarji (detli in žolne), zasedajo sekundarni duplarji tudi druge duplom podobne votline in luknje, denimo tiste v zidovih ter gnezdilnice. Katera vrsta bo zasedla gnezdilnico, je odvisno od njene velikosti in vhodne odprtine. Gnezdilnice imajo pomembno vlogo za sekundarne duplarje zlasti na območjih, kjer primanjkuje naravnih dupel in votlin za gnezdenje.

V letih 2009 in 2010 so člani Ljubljanske sekcije DOPPS na območju Podgorskega krasa namestili 20 gnezdilnic s premerom vhodne odprtine 50 - 55 mm, ki so bile namenjene zlasti gnezdenju smrdokavre (*Upupa epops*), vendar so primerne tudi za druge vrste sekundarnih duplarjev, denimo velikega skovika (*Otus scops*), škorca (*Sturnus vulgaris*) ... Večina gnezdilnic je nameščenih na debela dreves črnega bora (*Pinus nigra*), puhastega hrasta (*Quercus pubescens*) in črnega topola (*Populus nigra*), ena pa pod napušč osamljenega lesenega senika.

Smrdokavra je žužkojeda ptica selivka, ki je v Sloveniji dokaj pogosta. Geister (1995) ocenjuje njeno gnezdečo populacijo na 1000-1500 parov. Razširjena je zlasti v severovzhodni in jugozahodni Sloveniji, v pasu od Ljubljanskega barja do Kočevskega ter v Zgornjesavski dolini, medtem ko je drugod zelo redka ali je sploh ni. Večje območje neposeljenosti se vleče od Kamniško-Savinjskih Alp do Gorjancev.

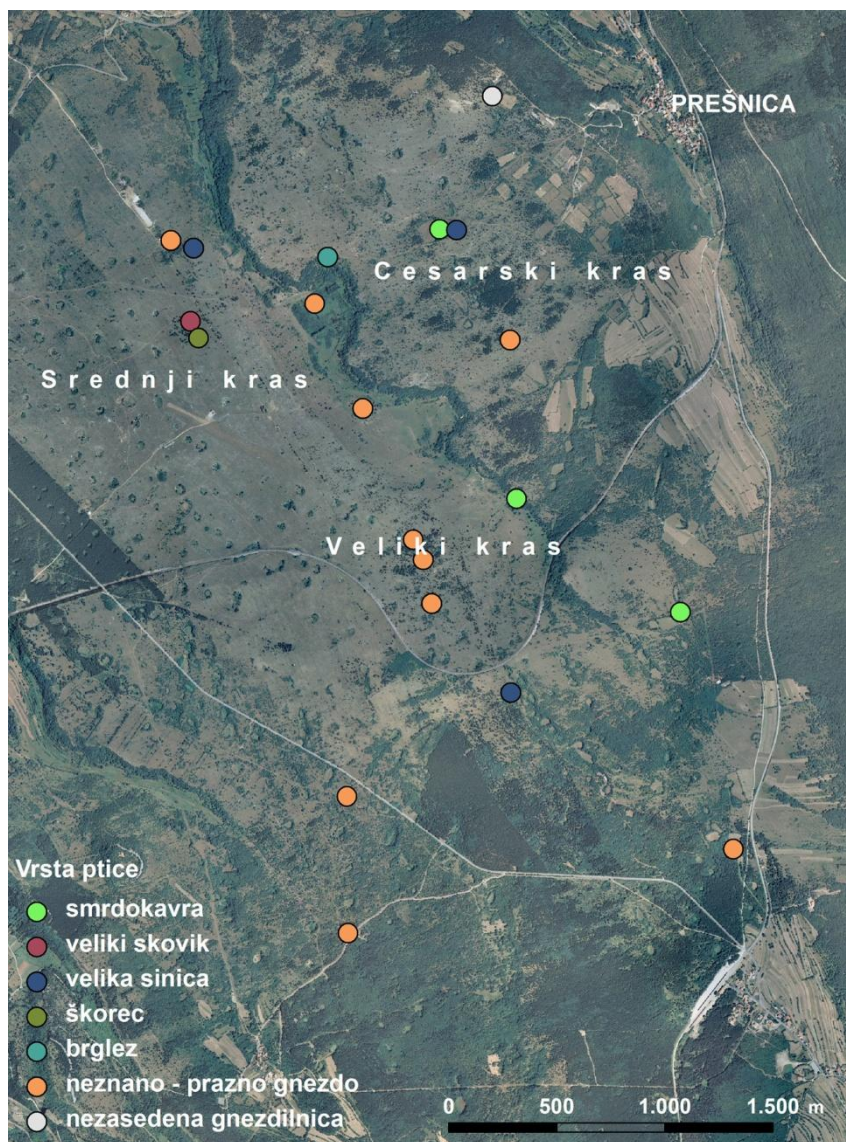
Namen naše raziskave je bil ugotoviti, koliko gnezdilnic za smrdokavro, nameščenih na Podgorskem krasu, so naselile ptice in katere vrste so v njih gnezdile. Glede na rabo zemljišč na obravnavanem območju (glej poglavje Metode in območje raziskave) domnevamo, da je tam naravnih dupel in votlin malo, zato smo pričakovali, da bo zasedena večina gnezdilnic. Pričakovali smo tudi, da bodo poleg smrdokavr v njih gnezdile tudi druge vrste.

METODE IN OBMOČJE RAZSIKAVE

Gnezdilnice smo pregledovali od 26. do 28. 6. 2011 v jutranjem času. Pri pregledovanju smo uporabljali mini kamero, nameščeno na teleskopsko zložljivo držalo, ki smo jo vstavili v gnezdilnico skozi vhodno odprtino. Vir svetlobe, ki so jo sevale LED diode, nameščene tik ob kameri, je bil v infrardečem spektru, (t.i. night shot), zajeta slika pa se je predvajala na prenosnem ekranu. Gnezdilnic pri tem nismo odpirali in smo bili pozorni na to, da smo ptice v njih čim manj vznemirjali. Opisno smo zabeležili vsebino gnezdilnice in določili vrsto gnezdeče ptice bodisi neposredno (ptica in/ali njeni mladiči so bili v času pregledovanja navzoči v gnezdilnici) ali posredno na podlagi sledi v gnezdilnici (npr. peresa, tip gnezda ...). Območje raziskave je bil Podgorski kras v trikotniku med Prešnico, Črnotičami in Podgorjem. Na območju, kjer so nameščene gnezdilnice (minimalni konveksni poligon), 44 % površine zavzemajo trajni travniki, 28 % kmetijska zemljišča porasla z gozdnim drevjem, 23 % gozd, po 2 % kmetijska zemljišča v zaraščanju ter drevesa in grmičevje, 1 % pa pozidana in sorodna zemljišča (MKGP 2006).

REZULTATI IN RAZPRAVA

Pregledali smo vseh 20 gnezdilnic. V gnezditveni sezoni 2011 so 18 gnezdilnic zasedle gnezdeče ptice, ena gnezdilnica je bila povsem prazna, eni pa je odpadlo dno. V treh gnezdilnicah so gnezdile smrdokavre. V eni od teh so bili trije mladiči, ki sta jih starša še hranila. V drugi gnezdilnici je bil eden polno razvit mladič in neizvaljeno jajce. Odraslih smrdokavr v bližini nismo zaznali. V tretji gnezdilnici so bili ostanki uplenjenega osebka smrdokavre ali več njih, v času pregleda pa je bil v njej polh (*Glis glis*). V treh gnezdilnicah so gnezdile velike sinice (*Parus major*). V eni od teh smo našli samico z majhnimi mladiči, v eni že leteče mladiče, ki sta jih starša še hranila, v eni pa zgolj gnezditveni material. V eni gnezdilnici je gnezdil veliki skovik (*Otus scops*) – našli smo samico z najmanj tremi majhnimi mladiči. V eni gnezdilnici so bila peresa škorca (*Sturnus vulgaris*), uplenjenega mladega osebka ali več njih. Eno gnezdilnico pa je zasedel brglez, kar smo prepoznali po gnezdilnem materialu in po tem, da je bila razpoka na gnezdilnici zadelana z blatom. V tej gnezdilnici je bil v času pregleda podlesek (*Muscardinus avellanarius*). Za 10 gnezdilnic, v katerih je bil gnezdilni material, na podlagi sledov nismo mogli ugotoviti, katera ptica je v njih gnezdila. V dveh od teh smo našli tudi ostanke plena – v eni peresa več vrst ptic, ptičjo glavo in kačo, v drugi pa ličinko majskega hrošča (*Melolontha melolontha*).

Slika 1. Razširjenost sekundarnih duplarjev v gnezdilnicah namenjenih smrdokavri (*Upupa epops*) na Podgorskem krasu

Kot kaže, so gnezdilnice na Podgorskem krasu pomembno gnezdišče za sekundarne duplarje, saj so bile zasedene skoraj vse. Glede na to, da večino površine na območju zavzemajo odprte površine z malo drevja (glej poglavje Metode in opis območja) – po večini gre za relativno nizka zdrava drevesa črnega bora, je naravnih dupel na območju najverjetneje malo. Znano je, da sekundarni duplarji na Krasu pogosto gnezdiijo v votlinah v kamnitih zidovih hiš in drugih objektov, ki jih na območju, kjer so nameščene gnezdilnice, prav tako ni, saj območje ni poseljeno.

V obdobju, ko smo pregledovali gnezdilnice, so bili v več kot polovici le še sledi gnezdenja, mladiči večine gnezdečih parov, ki so se še zadrževali v gnezdilnici, pa so bili že zelo veliki. Zato predlagamo, da se pregled gnezdilnic v prihodnjih letih opravi bolj zgodaj in večkrat v sezoni. To bi bilo zanimivo tudi zato, da bi ugotovili, ali je kakšno gnezdilnico nemara naselila več kot ena vrsta ptice.

VIRI

Geister, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana, s.287.

MKGP (2006): Interpretacijski ključ. Podroben opis metodologije zajema dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč. MKGP, Ljubljana, s. 86.

2 Razširjenost dnevno aktivnih ptic v izbranih kraških vaseh

UVOD

Naselja, zlasti tista z veliko pestrostjo mikrohabitata, so pomemben življenjski prostor ptic. Takšna naselja v današnjem času srečamo predvsem v tradicionalnem ruralnem okolju, kakršno je še danes razširjeno na večjem delu slovenskega Krasa.

Z našo raziskavo smo želeli ugotoviti, katere dnevno aktivne vrste ptic gnezdijo v izbranih kraških vaseh, kakšno je število vrst v posameznih vaseh ter katere vrste so tod splošno razširjene oziroma katerih pojavljanje je redko.

METODE IN OBMOČJE RAZSIKAVE

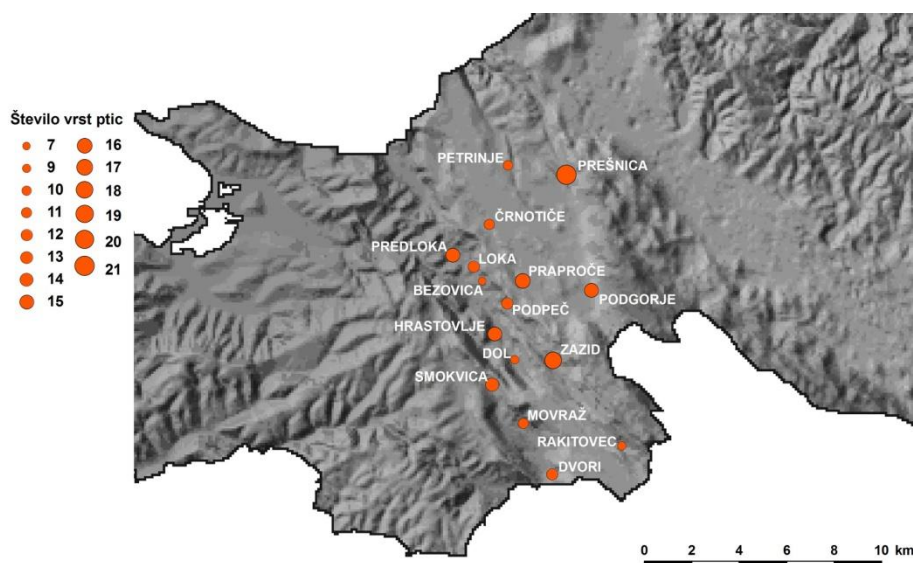
Ptice v vaseh smo popisovali od 29. 6. do 1. 7. 2011 med zoro in 10. uro. V počasnem tempu smo prehodili vso vas in zabeležili vsako vrsto ptice, ki smo jo opazili ali slišali.

Za raziskavo smo izbrali 16 vasi na območju Podgorskega in Petrinjskega krasa, Kraškega roba in Čičarije (Slika 2).

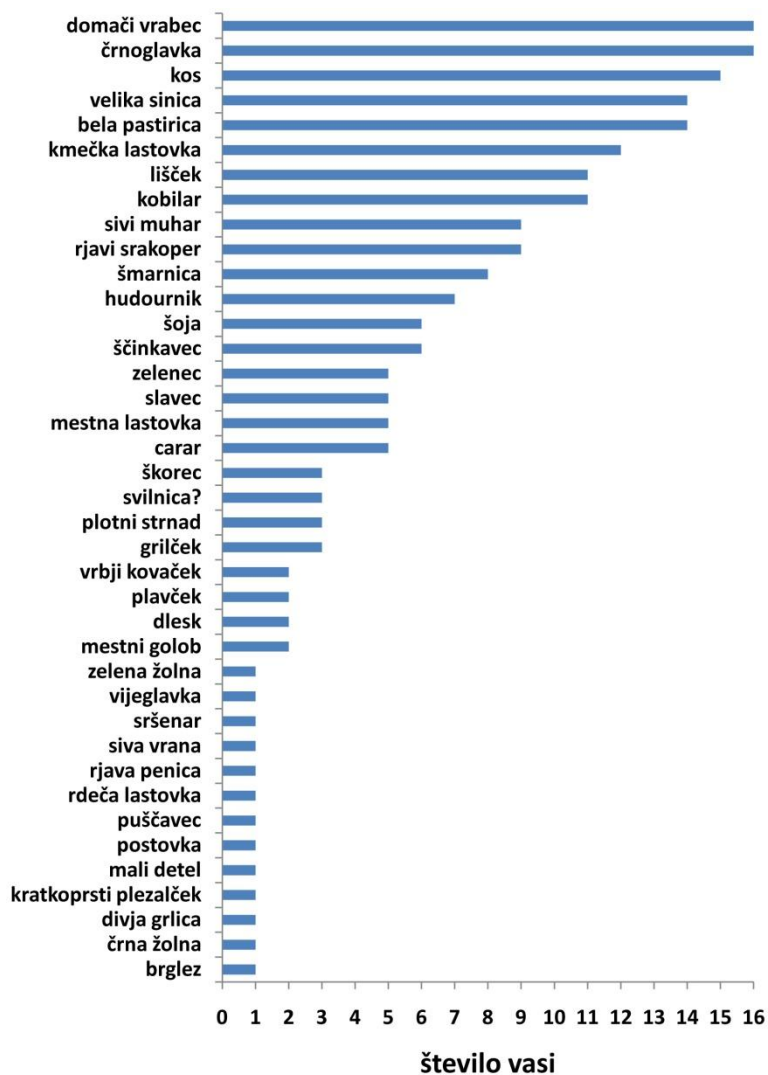
Kot zelo pogoste vrste smo opredelili tiste, ki so se pojavljale v vsaj 13 od 16 vaseh, kot pogoste tiste, ki so se pojavljale v 9 do 12 vaseh, kot redke tiste, ki so se pojavljale v 5 do 8 vaseh in kot zelo redke tiste, ki so se pojavljale v 1 do 4 vaseh.

REZULTATI IN RAZPRAVA

Dnevno aktivne ptice smo popisali v 16 vaseh (Slika 2). Največ vrst ptic smo zabeležili v Prešnici (21), najmanj pa v Bezovici (7). Povprečno število vrst v vasi je bilo 13. Popisali smo skupno 39 vrst dnevno aktivnih ptic (Slika 3). Zelo pogostih vrst je bilo 5, pogostih 5, redkih 8 in zelo redkih 21 (Slika 3).

Slika 2. Število dnevno aktivnih vrst ptic v izbranih kraških vaseh

Slika 3. Razširjenost dnevno aktivnih vrst ptic v izbranih kraških vaseh

Povsem verjetno je, da smo katero od splošno razširjenih, a manj številčnih vrst v kakšni vasi tudi spregledali, saj smo popis opravili v času, ko se končuje gnezditvena sezona in ptice bistveno manj intenzivno pojejo. Petje je namreč pomemben dejavnik zaznavnosti ptic, zlasti tistih, ki se zadržujejo in gnezdiijo na bolj prikritih mestih, npr. v vegetaciji. Predvsem smo kakšno vrsto verjetno spregledali v manjših vaseh, kjer je popis ni trajal dlje kot 15 minut. Zato menimo, da bi bil seznam vrst v posameznih vaseh nekoliko daljši, v kolikor bi popisovali bolj zgodaj v sezoni. Ne glede na to pa rezultati te raziskave dajejo zadovoljiv vpogled v pogostost pojavljanja posameznih dnevno aktivnih vrst ptic (ne pa tudi njihovo številčnost!) v naseljih na obravnavanem območju.

ZAHVALA

V prvi vrsti se zahvaljujem mojim udeležencem na taboru: Mitju, Matiju in Jakobu za njihovo navdušenje in pridno delo. Zahvala pa gre tudi organizatoriki tabora, Evi Vukelič, ki nam je omogočila nemoteno delo, ter drugim mentorjem na taboru, za njihovo prijetno družbo in strokovne komentarje.